

УДК 639.2/.3(100)-044.337(043.2)

ГЕМБІК В.О., ГЕМБІК А.О. студенти

Науковий керівник – ГЕЙКО Л.М., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СВІТОВОГО ВИРОБНИЦТВА РИБИ

Досліджено світові тенденції розвитку аквакультури як не лише додаткового джерела сталого продовольчого забезпечення населення, а й важливого елемента сучасних екологічно збалансованих агропродовольчих систем. Встановлено, що підвищується значення аквакультури, яка нині формує у світі

фактично близько половини загального надходження рибної продукції від використання усіх видів водних

біоресурсів.

Ключові слова: світове рибальство, аквакультура, водні ресурси, світове виробництво риби.

У 2023 році світове виробництво риби, ракоподібних та молюсків (без урахування нехарчової риби) сягнуло рекордних 171 млн. тон. Водночас 47% цього обсягу припало на аквакультуру, інші 53% – на рибальство. Про це йдеться в доповіді Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) «Стан світового рибальства та аквакультури. Досягнення цілей сталого розвитку» [1, 7].

В абсолютних показниках в умовах аквакультури було вироблено 80 млн тонн риби (з ракоподібними та молюсками). У внутрішніх водоймах було вироблено 51,4 млн. тон, а у морях – 28,7. Середньорічне зростання виробництва аквакультури у 2022-2023 роках склало 5,8% [1-8].

Перше місце за виробництвом належить Китаю. З 1991 року ця країна вирощує риби більше, ніж усі інші разом. До найбільших виробників також увійшли Бангладеш, В'єтнам, Єгипет, Індія, Індонезія та Норвегія. З водних рослин, у першу чергу, вирощувалися водорості, найбільшими виробниками яких стали Індонезія та Китай [2].

В цілому, виробництво видів, які не потребують кормів у 2023 році сягнуло 24,4 млн. тон (30% від загального обсягу). Зокрема, 8,8 млн. тон риб – фільтратів (більшою частиною білий та строкатий товстолобик) та 15,6 млн. тон морських безхребетних (в основному – двостулкові молюски). Загалом, на біофільтрати (молюски та водорості) припадає половина (49,5%) світової продукції аквакультури [4].

За даними Держрибагентства вирощування української товарної риби в умовах аквакультури у 2023 році склало більше 16 тис. тон [3].

За оцінками ФАО, близько 59,9 відсотка основних видів промислових риб в даний час

виловлюють на біологічно стійких рівнях, а 33,1 відсотка добувають на біологічно нестійких рівнях. Експерти називають таку ситуацію «тривожною» [5].

Лише 40 років тому 90% промислових рибних господарств, за якими ФАО відстежує ситуацію, ловили рибу на біологічно стійких рівнях, і лише 10 відсотків - на нестійких. Ці тенденції не обов'язково означають, що не було досягнуто ніякого прогресу в досягненні Цілі Сталого Розвитку, у якій міжнародне співтовариство має ефективно регулювати надмірний вилов риби, незаконний промисел і методи деструктивного рибальства, а також здійснювати науково-обґрунтовані плани управління, спрямовані на відновлення запасів [7,8].

Однак в доповіді ФАО зазначається про те, що світ відійшов від свого підходу сталого рибальства, що призвело до скорочення запасів в країнах, що розвиваються. Втім ФАО спостерігає покращення управління рибним промислом і стану запасів в розвинених країнах [4].

Для протидії цьому потрібно налагодити ефективні партнерські відносини, особливо в сфері координації політики, мобілізації фінансових і людських ресурсів і впровадження передових технологій (наприклад, для моніторингу рибальства) [2, 5].

Зміна клімату, забруднення, зміни в розподілі рибного промислу, які викликають занепокоєння, матимуть серйозні операційні, юрисдикційні та управлінські наслідки. Необхідно проводити дослідження для розробки стратегій, що дають змогу промислам

21

плавно адаптуватися до зміни клімату.

Хоча дослідження показують, що зміна клімату може привести до того, що загальний глобальний рівень вилову риби буде коливатися в межах менш ніж на 10 %, очікуються великі зміни в тому, де будуть добувати рибу. Ймовірно, улови будуть знижуватися під багатьох залежних від рибальства тропічних регіонах і піднімуться в помірних районах півночі [3].

Також необхідно посилити співробітництво для вирішення проблем, пов'язаних зі зникненням промислового спорядження і вмістом мікропластику у природних екосистемах. Пріоритет повинен віддаватися профілактичним заходам, які сприяють зменшенню морського сміття і мікропластика, а також поетапному припиненню використання одноразового пластику [2].

Основу сталого розвитку рибництва й аквакультури формують водні біоресурси та їх ефективне використання. Це важливий ресурс продовольчої безпеки, що визначатиме її стан у найближчому майбутньому з урахуванням останніх глобальних трендів [6,8].

Якщо аналізувати статистику Міжнародної організації із сільського господарства й

продовольства ФАО, то можна побачити загальну тенденцію досить суттєвого збільшення виробництва та споживання риби, якщо ще 15–20 років тому продукція аквакультури не перевищувала 30% усього обсягу добування водних біоресурсів, то останніми роками ця частка досягла 46%. Євросоюз є найбільшим у світі торговцем продуктами рибальства і займає п'яте місце в усьому світі з виробництва рибогосподарської продукції [4, 5].

Отже, як зазначає Продовольча і Сільськогосподарська Організація Об'єднаних Націй (ФАО) світове виробництво риби продовжуватиме рости упродовж наступного десятиліття, незважаючи на те, що кількість промислової риби залишиться на колишньому рівні, а нинішнє стрімке зростання аквакультури сповільниться. В останньому випуску доповіді організації «Стан світового рибальства і аквакультури» (SOFIA) повідомляється про те, що до 2030 року виробництво продуктів рибальства і аквакультури виросте до 201 млн. тон. Це на 18% більше в порівнянні з поточним рівнем виробництва в 171 млн. тон [6].

Однак, щоб забезпечити зростання в майбутньому необхідно буде здійснювати, подальший прогрес у зміцненні режимів управління рибним господарством, скорочення втрат і відходів, а також вирішенні таких проблем як незаконний промисел, забруднення водного середовища і зміна клімату.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артем Чорноморов «План дій на 2023-2025 роки: перезапуск галузі рибного господарства в Україні».

URL:<https://blog.liga.net/user/achornomorov/article/plan-diy-na-2023-2025-roki-perezapusk-galuzi-ribnogogospodarstva-v-ukraini>

2. Агробізнес. URL:<http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichniy-hektar/item/20708-stand-rozvytku-rybnytstva-i-akvakultury.html>

tstva-i-akvakultury.html

3. Держрибгентство. URL:https://vn.darg.gov.ua/_vid_pochatku_roku_promislovij_0_0_0_2197_1.html

4. Державне агентство меліорації та рибного господарства України. URL:https://darg.gov.ua/_47_svitovogo_ribnogo_0_0_0_7528_1.html.

5. Євроінтеграційний портал. URL:<https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/yevrosoyuz-stav-pyatym-naybilshymsvitovym-vyrobnykom-ryby-pislya-kytayu-indoneziyi-indiyi-ta>

6. Про схвалення Стратегії розвитку галузі рибного господарства України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках.

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/>

[laws/show/402-2023-%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2023-%D1%80#Text)

7. Світове виробництво риби: що ми маємо сьогодні?

URL:<https://info.shuvar.com/news/2886/Svitovevyrobnytstvo-ryby:-scho-my-mayemo-sohodni>

8. Стан розвитку рибництва в Україні. URL:<https://apkck.gov.ua/?page=post&id=1414>